

Debora Vaarandi kirjutas mälestusteraamatu

Sel suvel ilmub kirjastusel Tänapäev Debora Vaarandi kirjutatud mälestusteraamat "Aastad ja päevad. Nooruselugu". Raamatu kirjutamist alustas Debora Vaarandi 2002. aasta mais ning lõpetas 2005. aasta aprillis. Tegemist on huvitava ja mahuka kogumikuga poetessi lapsepõlvest ja noorusajast. Lisaks rohkelt ajaloolisi fotosid ning kronoloogilisi andmeid. Debora Vaarandi tähistab sel sügisel oma 90. sünnipäeva.

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 7 21. juuni 2006

veerg

Tiritammelt palju häid lasteraamatuid

Lugemisharjumuse ja -huvi kujundamiseks on vaja mitmekülgset raamatuvallikut, mille koostamisse ka meie kirjastus püüab oma panust anda. Tiritamm keskendub eeskätt laste- ja noorsookirjandusele ja sellest tuleneb ka kirjastuse eripära.

Meie sihtgrupil on teistsugused ootused kui täiskasvanud lugejal. Loomulikult tuleb sellega arvestada, unustamata samas ka teoste kirjanduslikku väärtust. Lisaks peab raamat olema meelepärane ka lapsevanematele, kes ju on meie ostjad, kuid mitte alati lugejad.

Paratamatult on tõlkekirjanduse osakaal päris suur, üsna kasutu on üleilmastumise vastu võitlemise peale aega ja energiat kulutada. Muidugi eelistab ostja eriti lasteraamatute puhul täiesti õigustatud Eesti autoreid ja neil on ka meie plaanides kindel koht. Viimasel ajal on ilmunud Aino Perviku järjekordsed Paula-lood, Kristiina Kassi "Käru-Kaarel", ja Reet Made "Vallastuste pood", tulemas on värviline Paula aabits, kordustrükkidena Asta Kassi "Pahupidi puhkus" ja Heljo Männi luulekogu "Metsalilled".

Mida vanemad lapsed, seda erinevamad huvid ning eelistused ja siin tuleb paratamatult tõlkekirjandus appi võtta. Üldlevinud suundadega püüame mõistlikul määral arvestada, näiteks hetkel ülipopulaarset fantaasiakirjandust pakume erinevale maitsele ja vanusele, alates Brian Jacques'i armsast loomamuinasjutust Philip Pullmani filosoofilise alatooniga romaanide ja Philip Reeve'i süngevõitu tulevikuvisionideni. Sama suuna kõrvalharuks on plaanis välja pakkuda õuduslugusid neile, kellele väike närvikõdi küll meelepärane, kuid selle žanri traditsioonilised raamatud veel pisut kangevõitu.

Nõudlikumale noorele lugejale on meil pakkuda raamatuid sellistelt tunnustatud autoritelt nagu David Almond ja Jerry Spinelli. Samas ei jäeta unarusse ka tõrksavõitu lugejat, kelle jaoks leidub meie plaanides mitut sorti ajaviitekirjandust.

Varsti juba viieteist aastat on Tiritamme kaubamärk tähistanud meie meelest lugemisväärselt laste- ja noorsookirjandust. Loodame, et lugeja jätab esmase valiku tegemise ka edaspidi meie hooleks.

Toomas Toomra,
kirjastuse Tiritamm peatoimetaja

Tänase ajalehe avafotol naeratab tuntud ja armastatud lastekirjanik Aino Pervik, kelle raamatuid iga ilmaga võib lugeda. Aino Pervikul on järgmise aasta kevadeks oma sünnipäevaks lugejale ka üllatus varuks. Avaloo autor Ilona Martson tegi aga oma üllatuse juba ära. Palju rõõmu talle ja perele väikese Teele kasvatamisel! Foto erakogust

Mida laps võiks suvel lugeda?

Ilona Martson

Kõige kindlam võimalus algkoolieas laps arvuti või teleka tagant ära meelitada on kasvatada temast lugeja. Meenuta ise, mida sa lapsena maal vanaema juures tegid! Lisaks peenarde rohimisele, ujumisele ja jalgrattasõitudele mahtusid siia ka pikad üksiolemise ja lugemise tunnid. Eriti vihmasel ilmaga.

Ka praegu leidub maamajades igavesti vahvaid vanu raamatuid ja ajakirju. Näiteks Viktor Dragunski "Deniska jutud", Karel Capeki "Üheksa muinasjuttu", Selma Lagerlöfi "Nils Holgersson".

Vaevast et nendele raamatutele lähialal kordustrükkid tuleb. Aga lugeda tasub – tegu on vastavalt vene, tšehhi ja rootsi lastekirjanduse klassikaga, pealegi väga korralikus tõlkes.

Tänapäeva lapsel ei pruugi muidugi lugemine olla nii käpas kui meil omal ajal. Pealegi pole vana raamatu väljumis alati kõige ligiõmbavam. Pelutavad

ka mustvalged pildid ja suurem teksti maht. Sestap pakun esialgu vana head ettelugemise nippi.

Taeva pärast, ära ole laisk! Parem jäta ettelugemiseks 6–9-aastasele raamatut valides meelde, et see peab olema huvitav ka sulle enesele. Maailm on toredat lastekirjandust täis. Ja miks peab sinu laps just see vilets olema, kes heast asjast ilma jääb?

Muidugi võiks aeg-ajalt ka uusi teoseid juurde soetada. Valik on poodides ju lai. Ent enne võiks siiski ennast kurssi viia, millega tegu. Harry Potterit või Astrid Lindgreni oskab osta igakües. Aga mida teha siis, kui need juba koduriivist vastu vaatavad?

Sellisel juhul soovitan soetada just päris uusi raamatuid, eriti Eesti ja Põhjamaade autorite omi.

Eesti autoritest nimetan rahulikult: Aino Pervik, Piret Raud, Kristiina Kass, Andrus Kivirähk. Põhjamaade autoritest: soomerootslane Tove Appelgren (Vesta-Linne lood), rootslane Moni-Nilsson-Brännström (Tsatsikisari), norralane Anne-Catherine Vestly

(lõputu saaga vanaemast ja kaheksast lapsest metsas). Need on kõige universaalsemad.

Ehkki häid asju on kindlasti veel. Näiteks Sass Henno "Mereröövimäng" oli raamat, mille mu seitsmeaastane tütar ise riivist välja otsis, läbi luges ja mis talle väga meeldib.

Lõpetuseks aga mõned hoiatused, millest lasteraamatut ostes hoiduda.

Esiteks: raamat ei ole paberist televiisor. Ole ettevaatlik välismaiste multifilmide ümberjutustustega!

Teiseks: ära mine värvilise kitsipildi õnge! Vaata ka teksti kvaliteeti!

Kolmandaks: väldi ümberjutustusi, lühikokkuvõtteid ja tundmatuid raamatuid tundmatute (enamasti ingliskeelsete) autorite sulest!

Ja lõpuks: ära osta lapsele raamatut, mis on kirjutatud täiskasvanule! Sulle võib ta ju meeldida, aga lapse jätab päris külmaks, usu mind!

Ostud tehtud, võib rahumees suvele vastu minna. Tulgu see võimalikult soe ja päikseline! Toredat lugemist!

uudis

Raamatud viivad kultuuri suvepealinna

Eesti Kirjastuste Liit korraldab koostöös Apollo raamatukauplusega Pärnu linnavalitsuse kutsel sel aastal esmakordselt suvise raamatumüügi Pärnus.

Suviselt häid ja soodsaid raamatuid müüakse Pärnu Mudaravilas alates 26. juunist kuni suve lõpuni. Kavas on mudaravilas toimuvatele kultuuriüritustele ka raamatuesitlustega lisa pakkuda.

Ilmus raamat Inglise Kolledžist

Kirjastus Varrak andis välja Arvo Jaama koostatud raamatu "Rukkilillesinised koolimütsid Tallinna tänavail". Raamat Anna Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledžist loob pildi ainulaadsest koolist, mis tegutses Tallinnas Narva maanteel samas majas, kus praegu asub Tallinna Muusikakool. See on jutustus 1930.–1940. aastate Tallinna koolipoistest ning -tüdrukutest, nende eesmärkidest ja käekäigust ajal, mil terve Euroopa edasine saatus oli kaalukausil.

Proua Tõrvand (1880–1953) oli silmapaistev pedagoog ja ühiskonnategelane. Sügaval venestamispoliitika ajal rajas ta Tallinnas esimese eestikeelse tütarlastekooli, ta oli Asutava Kogu liige, rajas Naiskodukaitse ja Kodutütarde organisatsiooni. 1932. aastal avas ukseid tema erakool – Inglise Kolledž, mis kujunes uueks suunaks eesti hariduselus. Koolis õpetasid oma ala parimad spetsialistid, näiteks muusikamees Anton Kasemets ja keeleteadlane magister Ernst Nurm.

"Rukkilillesinised koolimütsid Tallinna tänavail" ilmub sarjas "Tallinna Raamat", kus ilmuvad kirjanduse, kunsti, ajaloo ja ka memuaristika valdkonda kuuluvad teosed. Sarjas on varem välja antud Erika Auliku mälestusteraamat "Viru tänav ja teised" Varrakult ning "Heinz Valgu 200 nägu" Eesti Entsüklopeediakirjastuselt.

Järgmine Raamat ilmub augustis.

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2006

Kohtumised elu radadel

Raul Kilgas

Hiljuti ilmus Tartu Ülikooli emeritprofessorilt Leonid Stolovitšilt mälestuste raamat, millest suur osa on pühendatud inimestele, kellega autori elutee on ristunud.

Millistele inimestele oma lapse- ja noorukieas võlgnete kõige rohkem tänu kui enda kujundajatele?

Mul on ääretult vedanud, sest lapsena oli mul õnn puutuda kokku ülihuvitavate inimestega, kes mu vaimset kujunemist suuresti mõjutasid.

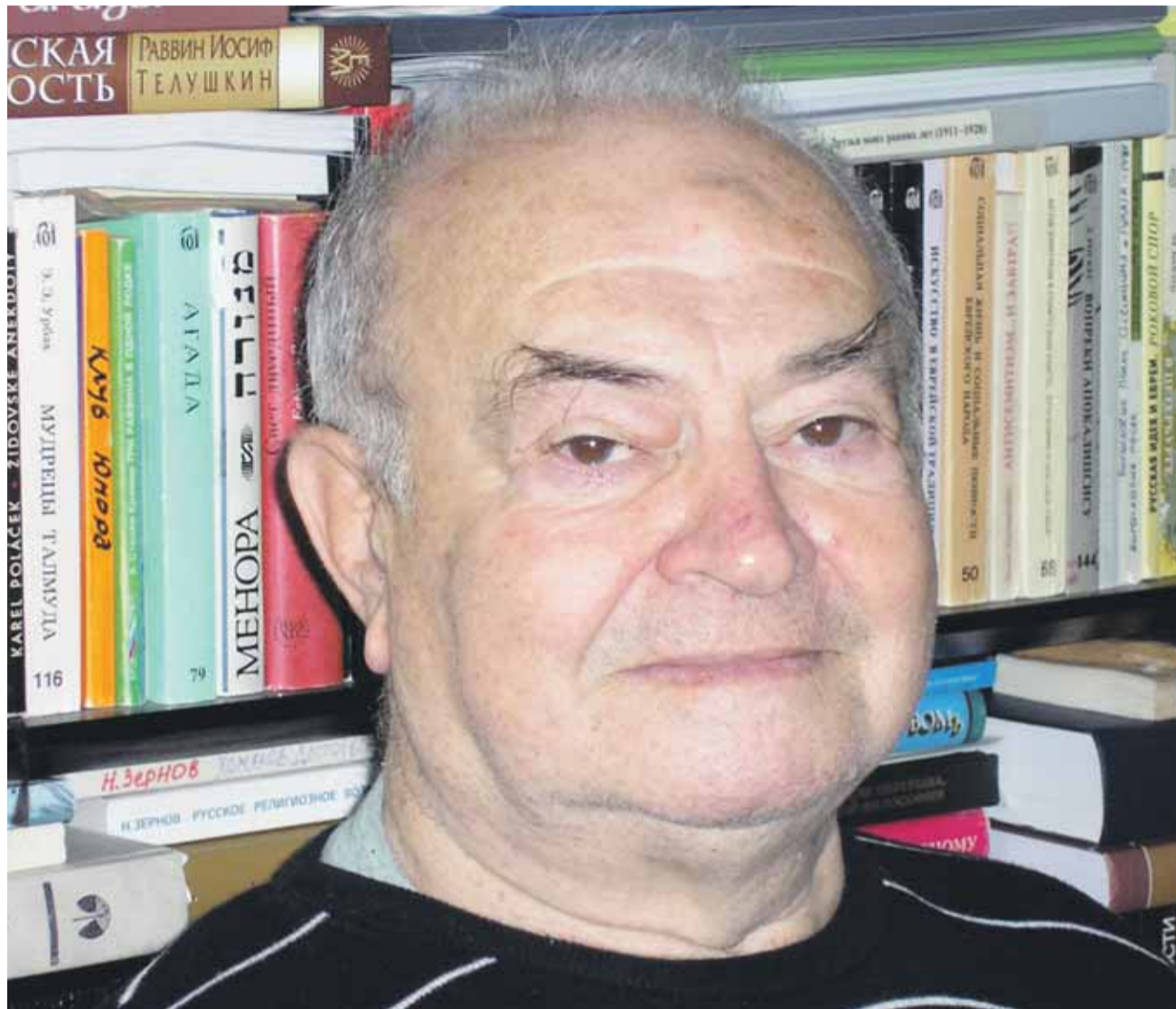
Aga kõige enam mõjutas mind üks üldsusele tundmatu Valentini-nimeline mees, kes oli elektrik Kaasani koolis, kus ma õppisin. Tema juhatas minu, 14-aastase poisi maailmakirjanduse juurde. Temast ja teistest oma õpetajatest kirjutan ma raamatus.

Luule vallas olid mu õpetajad kirjandusteadlane ja Lermontovi uurija Viktor Manuilov ning luuletaja Gleb Semjonov. Üliõpilasaastail aga oli mu mitteametlikuks õpetajaks läinud saajandi väljapaistvamaid esteetikuid ja kulturolooge Moissei Kagan.

Raamatust selgub, et olete olnud noorusest peale kirglik luulehuviline ja tegelnud luulega pühendunult, ent ometi pole te luuletajana laiema avalikkuse ette astunud. Miks?

Luule pole olnud mulle elukutse, vaid elamisviis. Üten liialdamata, et luule aitas mul Leningradi blokaadis ellu jääda ning nooruspõlves elu mõtet otsida. Luuletusi ei saanud trükkida, sest need ei vastanud nõukogude kaanonitele, aga kirjutada seda, mida oleks ära trükitud, ma ei tahtnud.

Anna Ahmatova ründamine 1946. aastal katkestas ka minu luuleloomise kolmekümneks aastaks, ehkki ka sel

Tartu Ülikooli emeritprofessor Leonid Stolovitš tunnustab, et luule pole olnud talle elukutse, vaid elamisviis.

ajal täitis mu elu luule, tõsi, mitte enda oma. Kui ma taas tasapisi luuletama hakkasin, sain tunnustust Juri Lotmanilt ja Zara Mintsilt.

Juri Lotman kirjutas minu luuletuste esmakordse avaldamise puhul Tartu Ülikooli ajalehes 1980. aastal isegi väikese eessõna. Nõukogude kirjandusajakirjad aga pidasid minu argielust hälbiva temaatikaga luuletusi kahtlaseks. Kõige täielikum kogu minu kirjutatust on aval-

datud mu raamatus "Стихи и жизнь. Опыт поэтической автобиографии" (Таллинн: Ингри, 2003).

Olete enamiku elust elanud Tartus ja olnud seotud ülikooliga. Mis on teie meelest Tartule kõige iseloomulikum? Milles seisneb Tartu vaim?

Ma armastan Tartut väga, ta on mu elust lahutamatu. Tartu Ülikool on mu esimene ja viimane töökoht.

Maailma mõõtkavas on Tartu tillu-

ke linn, kuid ma pole end siin kunagi tundnud provintslasena.

Tartus puudub pealinna tühine sagimine, siin on võimalik mõelda igavikuliste küsimustele. Pole juhus, et siin on tekkinud maailmakuulsaks saanud teadussuunad ja koolkonnad.

Tartu vaim on minu meelest otsingu vaim, mis on sõltumatu mis tahes võimust. Praeguse Tartu vaimu kohta on mul raske midagi öelda. Kardan,

et seda ähvardab bürokratiseerumise oht.

Viimasel ajal on taas teravalt aktualiseerunud integratsiooni teema. Millisena teie kujutate ette Eesti venekeelsete inimeste lõimumist ideaalis?

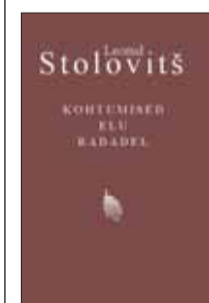
Nõndanimetatud venekeelse elanikkonna olemasolu on paratamatu fakt, ükskõik kuidas sellesse ka suhtutaks. Vaatamata kõigile oma probleemidele ei kavatse need inimesed Eestist lahkuda ning enamik neist hääletas Eesti Vabariigi sõltumatuse poolt ja osales iseseisvuse saavutamisel.

Minu arvates peaks lõimumine ideaaljuhul viima selleni, et iga Eestis elav inimene mitte ainult ei oleks, vaid ka tunneks, et ta on täieõiguslik kodanik, mis hoopiski ei tähenda oma ajalooliste juurte unustamist.

Lõimumine ei ole assimileerimine. Lõimumine saab olla ainult kahepoolne protsess, mis hõlmab nii neid, kes lõimuvad, kui ka ühiskonda, millesse lõimitakse. Ühiskond ei tohiks teistsuguste etniliste juurtega kodanikesse suhtuda kui võõrastesse.

Kellel soovitaksite oma mälestuste-raamatut lugeda?

Olen adresseerinud oma raamatu neile lugejatele, kes ilma eelarvamusteta tahaksid teada, milline nägi välja elu Tartu Ülikoolis 1950.–1980. aastatel, seda läbi ühe õppejõu silmade, kelle elu radadel sattus olema palju huvitavaid inimesi ja tähtsaid sündmusi.

Kohtumised elu radadel

Leonid Stolovitš
Vene keelest tõlkinud
Aive Pevkur
216 lk
pehme köide

ilmunud

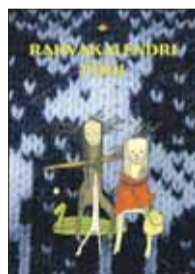
Joonistan inimest

Indrek Raudsepp
48 lk
pehme köide

Mõnikord, kui juttu on joonistusoskusest, väidab nii mõnigi: "Vaata maja ja oskan joonistada... ja lilli vaasis... ja päikeseloojangus merd... ja mägesid... Aga inimese joonistamisega jään küll jänni." Nii juhtubki, et inimese kujutamise hirmu tõttu ei jõua paberile kaunis fantaasiapilt või illustratsioon mõnele eluolukorrale.

Erinevaid võtteid, kuidas on võimalik inimest kujutada, on lugematu hulk. Selles raamatus on toodud vaid mõned peamised. Ükski õpetus ei pretendeeri siin ainuõigusele, sest iga tema kujutamisel kehtivad ainult sellele kohandatud reeglid ja võtted. Tekstis toodud seletusi aitavad elavdada pildid, lisaks saab kasutada raamatuga kaasas olevaid väljalõigatavaid mudeleid.

Joonistusraamat on mõeldud ennekõike 4.–9. klassi õppureile, kuid on abiks ka igas vanuses iseõppijatele.

Aasta lühimaks ööks

Rahvakalendri pühi

Christina Lään
224 lk
kõva köide

Ja ongi jaanipäev, see suve süda ukse ees. Kes elab maal, lähed külakiigele või teeb maja juures oma pere või naabritega tuld.

Linnainimesed vaatavad, kuhu lehes või raadios kutsutakse, kuid on ka neid, kes tuppä teleri-raadio või raamatu seltsi jäävad.

Aga et jaaniõöl tule ümber istumine lihtsalt vorsti või liha küpsetamisele ei taanduks, tasub meelde tuletada, mida enne meid sel heledal ööl tehti.

Christina Lään on nii jaanipäevased kui ka muud head kombed ja pärimused kogunud raamatusse "Rahvakalendri pühi". Sealt leiab materjali küll järeletegemiseks, küll külma ilmaga toas lugemiseks. Alustuseks mõned hõikumisesalmid jaanikule kutsumiseks ja mitu päevakohast mängu, millest tuntuim kindlasti kotijooks. Mõne puhul on mul kindel soov see tule ääres ära proovida. Võistlusmõndiga Jaan on haige ajab lugedeski naerma.

Kes asja rahulikumalt tahab võtta, leiab raamatust head meisterdamist. Kui kõht head-paremat täis, ongi paras aeg materjali otsimiseks väike tiir metsa alla teha. Tegemisi jätkub lastele ja suurtelegi.

Pole koostaja unustanud legende ja pärimusi. Kes siis sõnajalaõie lugu ei teaks! Kes ise enam ei mäleta, saab raamatust noorematele ette lugeda. Ja muidugi mõistatused! Ja mitte ainult jaanipäevast. Neid, nagu ka mänge ja meisterdamisnippe, leiab iga tähtpäeva peatükist.

Ingrit Toomtal

Andekusest nii ja teisiti

Arenda võimeid

Alexander Christiani, Frank M. Scheelen
Tõlkinud Ilme Rebane
266 lk
pehme köide

Oleme kõik ühel või teisel eluetapil, eriti pärast kooli lõpetamist, seisnud teelahkmel ja esitanud endale terve rea oluliselulisi küsimusi.

Kui andekas ma tegelikult olen? Millele tuleks tähelepanu pöörata oma tulevases tööelus? Kuidas olla igal hommikul tööle minnes õnnelik, tulvil ideid ja mõtteid? Mille peale olen meister, milles keskpärane?

Teame, kui palju rõõmu sünnib sellest, kui saame tegeleda asjadega, mida juba lapsepõlvest peale oleme soovinud ja mida tavaliselt ka kõige paremini oskame. Seega on oluline ära tabada oma tugevad küljed ja nende arendamisele rohkem tähelepanu pöörata.

Mõnigi hea lahendus nii neile kui ka teistele samalaadsetele küsimustele võib peituda Alexander Christiani ja Frank M. Scheeleni raamatus "Arenda võimeid". Nad kirjutavad, et unistavad maailmast, kus "tänapäeva kutserohkus võimaldaks enam-vähem igapäevasele tööülesandele, mis on kooskõlas tema tähtsaimate võime-tega, ning kus tulevikus vähemalt 80% küsitluid tunnistaks, et nad saavad iga päev teha seda, mis neile kõige rohkem sobib". Seega – kui inimene on tööd tehes õnnelik, siis teeb ta seda tööd ka paremini.

Kuigi raamat on kirjutatud eeskätt juhtidele oma alluvate tugevate külgedele leidmiseks ja rakendamiseks, annab see kiirema edumaa neile, kel kutsevalik ukse ees, oma kuldaväärt anded veel avastamata või karjäär lõpuni planeerimata.

Liis Nigu

Mees, kellel oli alati aega

Leelo Tungal

Kui kuulen tsiteeritavat Betti Alveri värsse: "Ajaj, mil virkus sind piiras, / julgesid olla sa siiras, / õnnelik, vaba ja laisk," kerkib ikka silme ette Arderi Oti nägu – suur, habetunud, muhe ja muhelev, alati huvitatud kõigest ja kõigest, mis kellelgi teoksil, ning alati poetamas pisukest pilavat pipratera vestlusse, kui see tema meelest liiga lahjaks või targutavaks kippus minema.

Otil oli alati aega – juba rakverelastest keskkoolipoisina Tartu ja Tallinna kohvikutes liikudes polnud tal kusagile kiiret, nii et kui trehvasid teda hommikupoolikul loengute vahel ülikooli kohvikust läbi lipates, siis võisid üpris kindel olla, et ka küünalvalgusõhtul istub Ott mõnusasti juttu kõmistades ikka samas lauas, kuigi seltskond on ehk juba mitu korda vahetunud...

Esimesed luulekatsetused

Kuuekümnendate aastate lõpupoolal oli Oti ajus justkui ühiskorter, mille ühes toas elas naeruhimuline, terase pilgu ja terava keelega seltskonnalõvi ning teises nukrameelne noor poeet – esimesed luulekatsetused, mida ta kohvikusõpradele lugeda andis, kõnelesid õigest rahutusest, nukrusest ja kaugete tähtede kumast, vaid harva ilmutas neis värsides end mõni irooniline mõttekäik.

Kõige suurem sõber

1970. aastatel asus enamjagu ajalehtede-ajakirjade toimetustest suures ja tolle aja kohta supermoodsas ajakirjandusmajas Pärnu maantee majas number 67a.

Oti kõmisevat bassi võis kuulda õige mitmes toimetuses: ajakirjade tiibhoones oli ta sagedaseks külaliseks nii Pikri kui ka Pioneeri ja Tähekesse tegijate seas.

Nii tuttavad laulud

Omaaegse tuntud laulja ja laulupedaagoogi Aleksander Arderi lapselapsena oli Ottki muusikainimene. Temast sai üks meie tuntumaid ja viljakamaid laulusõnade autoreid, kellel oli oma "pesa" paljudes bändides.

Kõige enam laule on Arderi tekstidele kirjutanud Rein Rannap – Ott oli omaaegse Ruja jaoks nagu õueluuletaja ja Arderi-Rannapi "Tule minuga sööklasse!", "Eile nägin ma Eestimaad" ning "Kes kellega käib" on saanud juba populauklussiks. Oti laulutekste on kasutanud ka paljud teised esitajad. Vaimukaid laulusõnu kirjutas ja tõlkis ta ka tele- ja teatrilavastuste tarvis.

Kolm kogu suurte luulet

Täiskasvanute luulekogusid jõudis Ott Arder avaldada ainult kolm: "Üks kõikus" (1982), "Tasakaalukeeled" (1988) ja kahtpidi pööratav-loetav "Tähetolugus. Tähe(d) tolmus" (MMI ehk 2001) – viimati nimetatul on "tagurpidi-autorina" kaanel (O)tto Redra nimi. Tegelikult leidub ka 2003 ilmunud "Puupeatuses" luuletusi, mis pole kohe päris kindlasti lastele adresseeritud – samas on need siiski kirja pandud "ottilikus lastekirjakeeles" ehk suurte tähtedega.

Oti lahkumine

Ott Arder suri 26. juunil 2004.

See oli ilus päikeseline suvepäev, selline päev, mille kohta Ott kunagi kirjutas: "Kõik lapsed merre lähevad, / ei lähe vaid need, kes kõhivad."

Tartu lauluväljaku laval ei laulnud poistekoorid küll seda merreminekulaulu, vaid hoopis: "Tule metsa! Mine metsa!" Laulusõnade autor ise oli Hiiumaal ega saanud laste ette kummardama tulla – sooja vastuvõtu ja mürisevat aplausi oleks ta hinnata osanud!

Mõtlesin, et küllap saan peatselt sellest Otile kõneldes teda rõõmustada – ja hetke pärast saabus mobiilisõnum Oti surma kohta.

Ott Arder oma elemendis. Foto: Eesti Kirjandusmuuseum/Kalju Suur

Luuletaja süda oli seisma jäänud kolm tundi enne metsalaulu kõlamist. Ott Arderi värsid aga jäävad alles ja ajavad maa peal oma tähtsat asja. Ott ise arvas:

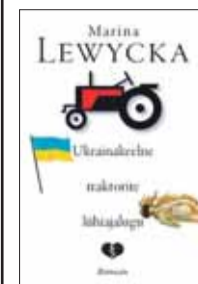
*Kuid on esmatähtis
tähtis nii mis kole
ikka olla loetav
heale lugejale*

Luule sünnib kus sünnib kui sünnib

Ott Arder
Koostanud
Leelo Tungal
Kujundanud
Kersti Tormis
312 lk

ilmunud

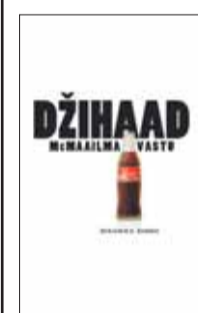

Ukraina-keelne traktorite lühiajalugu
Marina Lewycka
Inglise keelest tõlkinud
Kai Vare
Kujundanud
Andres Tali
322 lk
kõva köide

Vera ja Nadežda on õed, kelle vanemad omal ajal emigreerusid Ukrainast Inglismaale. Kaks aastat pärast ema surma tabab õdesid uus vapustus – nende 84-aastane isa on armunud endast üle poole nooremasse karjuvalt labasesse ukrainlannasse. Eakas isa on jonnakas ja kirjutab vabal ajal ukraina keeles raamatut traktorite ajaloost.

See on koomiline ja tempokas lugu ühe perekonna ootamatust probleemist, ukrainlastest ja... traktorite ajaloost.

Marina Lewycka sündis 1946 ukraina põgenike perekonnas ja kasvas üles Inglismaal.

Džihaad McMaailma vastu

Benjamin R. Barber
Inglise keelest tõlkinud
Marek Laane
Kujundanud
Dan Mikkin
384 lk
pehme köide

"Džihaad McMaailma vastu" on oluline lugemisvara igahelne, kes püüab mõista tänapäeval aktuaalset lääneriikide ja islamimaailma vastasseisu. Autor näitab veenvalt, kuidas ühelt poolt tarbijakapitalism ning teiselt poolt fundamentalism kui vastandlikud, ent omavahel põimunud jõud nüüdismaailma ühtaegu lõhestavad ja liidavad. Benjamin R. Barber on USA politoloogiprofessor ning kirjutanud arvukalt raamatuid.

Liigne kaal tekib tunnetest

Lisbeth Stahre
Rootsi keelest tõlkinud Allar Sooneste
Kujundanud Tõnu Kaalep
152 lk

pehme köide

See pole tavaline kaalujälgijate käsiraamat, vaid esitleb uusi arusaamu selle kohta, mis on ülekaalulisuse tegelikud põhjused. Raamatu programm õpetab teid tasakaalustatult toituma ja näitab, kuidas on võimalik suhtumise muutmise abil vabaneda stressist ja tulla toime liigsete nõudmistega iseenda suhtes.

Lisbeth Stahre on tunnustatud kognitiiv-käitumisteraapia spetsialist.

Ülekaalulisuse ja bulimia kognitiivne teraapia

Lisbeth Stahre
Rootsi keelest Allar Sooneste
Kujundanud Tõnu Kaalep
170 lk

pehme köide

"Õigupoolest pole asi üldse toidus, põhjus on milleski muus," räägivad paljud ülekaalulised. Nad teavad hästi, mida, millal ja kui palju süüa, kuid need teadmised ei aita neid – traditsioonilise ravi tulemused on masendavad.

See raamat tugineb kognitiivsele psühholoogiale ja käsitleb seda "midagi muud". Grupiteraapia käsiraamat jagab konkreetseid juhiseid nii teraapiaprogrammi kava kui ka selle läbiviimise kohta. Materjal sisaldab näiteid, mis on mõeldud otseselt teraapias kasutamiseks. Juurde kuulub tootumisprogramm.

"Ülekaalulisuse ja bulimia kognitiivne teraapia" on mõeldud eelkõige meedikutele ning koolitajatele üldteraapia ja psühholoogia alal.

Krimiklassiku tagasitulek

Lauri Saaber

Dashiell Hammett, keda loetakse ameerika kriminaalkirjanduse nn karmi koolkonna rajajaks, sündis 1894. aastal Marylandi osariigis. 14-aastaselt lahkus ta koolist ja pidas mitmeid ametid, oli lehepoiss, kuller, lihttööline.

1915. aastal astus ta kuulsa Pinkertoni agentuuri ridadesse ning tegutses mõnda aega kutselise detektiivina. 1918. aastal värvati ta sõjaväkke, kus haigestus teda elu lõpuni vaevanud tuberkuloosi ning kust ta demobiliseeriti aasta hiljem.

Pärast sõda tegutses kirjanik Inimõiguste Komitees ning veetis makartismi päevil pool aastat vanglaseinte vahel, kust vabanedes leidis, et Ühendriikide valitsus on ta ilmse kättemaksuaktina maksuameti kaudu laostanud.

1950ndatel halvenes Hammetti tervis järsult: kopsud olid nõrgad ning süvenes alkoholism. Rahatuna suri ta 1961. aastal vähki.

Kokku ilmus Hammettilt ajakirjades üle 60 lühijutu ja lühiromaan "Naine pimedas" (Woman in the Dark; 1933), lisaks kirjutas ta kõigest kuue aastaga viis "täispikka" romaani: "Punane lõikus" (1929), "Daini suguvõsa needus" (The Dain Curse; 1929), "Malta pistrik" (The Maltese Falcon; 1930), "Klaasist võti" (The Glass Key; 1931, eesti keeles 1987) ja "Kõhn mees" (The Thin Man; 1934, eesti keeles 1987).

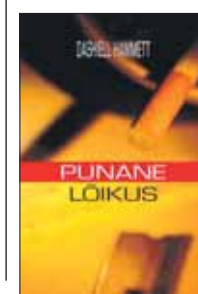
Kui Hammetti teoste esmailmumisel paigutas avalikkus need pelgalt õnnestunud kriminaalromaanide hulka, siis tänaseks on nende retseptioon detektiivkirjanduse raamidest välja murdnud ning neid loetakse asjatundjate seas ameerika kirjanduse täieõiguslikku kaanonisse. Nii näiteks valis ajakiri Time hiljuti 20. sajandi 100 parima ameerika romaani nimistusse ka "Punase lõikuse".

Huvitavaks võib selle raamatu puhul pidada juba selle ülesehitust: akadeemilises mõttes polegi justkui tegu "õige" romaniga, vaid mitme lühemat

sorti looga, mis omavahel üsnagi lodevalt põimuvad.

Tegelikult kasutanudki Hammett teose konstrueerimisel nelja varem ilmunud jutu materjale ning kriitikud eristavad siin selgelt nelja "vaatust", millest igauks sündmustiku ise kaarde tüürib: peatükid, kus uuritakse Donald Willsoni mõrva, järgmised, kus minajutustaja alustab sõda terve linnaga.

Seejärel liituvad temaga veel kaks detektiiv San Franciscost, ning lõpuks tuleb tal vältida ise tagaotsitava arreteerimist ja samas lõpule viia lahing Mürgiküla vastu.

Punane lõikus

Dashiell Hammett
Tõlkinud
Lauri Saaber
Kujundanud
Irina Tammiss
216 lk
pehme köide

Kust tulevad õnnelikud lapsed?

Tiia Kõnnussaar

Pere ja Kodu

Kolm pilti elust

Nõ mis te lasete tal nutta, hurjutab mõõdakäija noort ema, kes on ilmselgelt hädas oma nutva beebiga. Ema punastab ega ütle midagi.

Ega siin muu ei aita kui vits, ütleb vanem proua emale, kes püüab oma rõõkivat kaheaastast poes mänguasjariuli juurest emale tirida.

Elegantselt rõivastatud naine karjub tänaval oma õnnetu kolmeaastase peale nii kõvasti, et kostab läbi tänavamüra möödasõitvasse autosse.

(Isasid neil piltidel millegipärast näha pole.)

Vähe teadmisi, palju ükskõiksust

Infovoog, mis meid päevast päeva tabab, on hõlmamatu, me teame tuhandeid mõtteid pisisasju. Aga kurvastavalt tihti olen tähele pannud, kui vähe teatakse lapse arengu seaduspärade kohta. Kui vähe ühiskonnas üldiselt väärtustatakse lapsi ja lapsepõlve kui kasvu- ja arenguaga. Lapsed on justkui vanemate eralõbu.

Selline ignorantsus kajastub ka neis otsustes, mida võetakse vastu kusagil riigikogu komisjonides või ministeeriumides. Ma olen ikka pead murdnud, miks on näiteks lasteaiarühmade nii palju lapsi – kas poleks aeg pöörata tähelepanu meie laste kasvukeskkonnale? On ju teada, et liiga tihedi koosolemine ja tugev müratase töökohal tekitavad stressi. Kui võrd raskem on seda taluda väikestel, kelle närvisüsteem alles küpsenas.

Või kuidas see ikka nii on, et koolidesse on pea võimatu leida reaalinete õpetajaid? Et maakoolide laste võimalused saada head haridust vähenevad üha. Mis on juhtunud õpetaja auväärse ametiga?

Meile, lapsevanematele, on koolis õpetatud kõiksugu asju, mis ilmselt on üldise maailmapildi kujundamisel mõneti ka tarvilik olnud. Kuid lapseva-

“Õnnelikud lapsed” autorite arvates on ühiskonnas kõik täiskasvanud laste eest vastutavad.

nemaks olemine nende tähtsate asjade hulka ei kuulu – see on miski, mida iga inimene peaks justkui enesestmõistevalt valdama. Aga kas ikka valdame?

Praktikud, st vanemad, kelle peres kasvab mitu erinevas vanuses last, väidavad, et lapsed on teistsugused kui varem, vajavad rohkem aega ja kannatlikkust.

Ka vanemate ja vanavanemate tarkusi ei saa enam automaatselt järgida, maailm meie ümber on usumatult kiiresti muutunud.

Ja nii võibki vabalt juhtuda nagu tõsielulistes olukordades selle kirjatüki alguses – et vanemad ei leia kaaskodanike mõistvat suhtumist, kui nad seda vajaksid, või on emad oma paljudest

rollidest nii kurnatud, et ei tule enam emotsioonidega toime.

Aga lapsed, kellest jutt, on ju meie kõigi lapsed.

Teadmine annab vanemale kindlust

Kui ühiskonnas on toetust vähe, siis tuleb vanematel olla seda teadlikum ja asjatundlikum. Tänu taevale, et lapse arengu ja psühholoogia kohta on juba mitu head aastat võimalik leida asjalikku lugemist nii ajakirjadest kui ka raamatutest. Üks värskemaid, rootslaste Jorunn Hanssoni ja Christine Oscarssoni “Õnnelikud lapsed. Raamat lapsevanemaks olemisest” on ses mõttes tänuväärne lugemisvara, et arutleb

rahulikus ja sõbralikus toonis lastega seotud probleemide ja ka lihtsate iga-päevaolu olukordade üle.

Raamatus on kuusteist peatükki – lapsevanemaks olemine, perekond, lapse areng, piiride seadmine, lastekultuur, laps ja toit, lapsed ja lein, lahutus jne. Iga peatüki raames arutlevad erinevad eksperdid, kes laste ja peredega töötavad, kõnealuse teema üle.

Kui argiteadvuses on kinnistunud müüt Rootsist kui vabakasvatuse kantsist, siis raamatus rõhutavad rootsi eksperdid – lastepsühholoogid, lastepsühhiaatrid, lasteaednikud, käitumisteadlased – vanemlike piiride kehtestamise tähtsust. Selged piirid, kindel päevarütm ja struktuur toovad

lapse ellu turvalisust. Lapsevanema asi on seada mõistlikud piirid ja olla siis järjekindel.

Lapsel on oma vanemaid rohkem vaja

Arutletakse ka moodsate terminite kvaliteetaeg ja kvantiteetaeg üle.

Raamatu autorid, kel kummalgi on neli last, on üsna veendunud, et kvaliteetaega ehk siis lühikest, kuid sisukat lastega veedetud aega on raske tekitada, kui pole aega lastega lihtsalt koos olla, nende jaoks olemas olla, usalduslikku suhet luua.

Nii et suhteliselt sisutühi termin se kvaliteetaeg – lastel on vaja, et vanemad oleksid vähemalt õhtuti nendega koos kodus.

Head kaasamõtlemise võimalust pakuvad iga peatüki lõpus intervjuud emade ja isadega, kelle hulgas on muuseas ka Rootsi justiitsminister, nelja lapse isa.

Raamatut on hea lugeda siis, kui tekib mõni küsimus või vajate oma mõtetele tuge.

Kuid sümpaatne on ka raamatu läbiv hoiak – armastus laste vastu, hoolimine. Autorite arvates on ühiskonnas kõik täiskasvanud laste eest vastutavad. Lapse arengut ei mõjuta mitte ainult lapsevanemad, vaid ressursse peab jaguma ka lasteaias, koolis ja kogu ühiskonnas.

Kust siis tulevad õnnelikud lapsed? Eks kõigepealt ikka perest, kus on üksteisest hoolimist ja armastust. Mõista püüdmine ja enese harimine on ses kontekstis lihtsalt üks armastuse väljendus.

Õnnelikud lapsed

Jorunn Hansson, Christine Oscarsson, Tõlkinud Marin Pärtel, 255 lk, kõva köide

ilmunud

Pink
Ene Kull
Luuletused
valinud
Viivi Luik
96 lk

Kaunis fotoalbum, mille piltide kõrvale on luuletused valinud Viivi Luik.

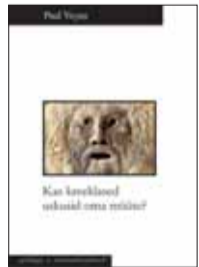
“Kord jäin hajameelselt vaatama vana, võssa kasvanud pinki. See vaatepilt oli natuke kurb, aga samas lausa müstiline. Pink oli nii hall, lehed nii rohelised, valgus nii eriline. Oleksin nagu ühes hetkes tajunud kogu pikka aega pingi sünnihetkest tänaseni. Vaatasin esimest korda pinki kui midagi ainukordset. Keegi on selle pingi puust valmistanud, inimesed on siin istunud. Nüüd on loodus selle endale tagasi võtnud. Puu küljes kasvab jälle sammal. Hakkasin kõikjal märkama pinki ja neid pildistama, ise teadmata, mis nende piltidega teha. Minus oli tekkinud vastupandamatu kirg näha, milliseid pinki on välja mõeldud”.

Suur terrassiraamat
D. Thorstensen, L. Eriksen, B. Slipher
Tõlkinud Lea Talberg ja Viivi Variksaar
144 lk

Mis võiks olla mõnusam, kui istuda oma pere või külalistega terrassil, grillida, süüa ja suve nautida! “Suur terrassiraamat” õpetab, kuidas luua koduõuele meeldivat puhkepaika. Raamat tutvustab erinevaid terrasse ja siseõuesid ning sisaldab teavet planeerimisest vundamendi rajamisest ja tegeliku ehitamisest.

Pakutakse häid lahendusi siseõuede, käsipuude, treppide, tuulekaitseinte, aiakaminade ja väliköökid ehitamiseks. Kirjeldatakse ka seda, kuidas viimistleda terrassimiljööd õige taimevaliku, välimööbli ja valgustuse abil.

Kas kreeklased uskusid oma müüte?
Paul Veyne
Prantsuse keelest tõlkinud Mirjam Lepikult
224 lk

See raamat on põnev ja laiahaardeline analüüs uskumise fenomenist Vana-Kreeka kultuuris kitsamalt ja Euroopa ajaloos laiemalt. Kuigi kreeklased teadsid, et Theseus ei tapnud tegelikult Minotaurust, uskusid nad siiski Theseuse olemasolu, koostasid tema sugupuu ja lülitasid ta oma ajalookäsitlustesse. See pealtnäha vastuoluline hoiak paneb Paul Veyne'i arutlema “tõe” mõiste ja selle kasutamise üle ajaloos. Vaimuka sissejuhatuse kreeklaste mõttemaailma on Veyne'i raamat ühtlasi oluline panus moodsasse tunnetusteooriasse.

Rüütel rahva keeles ja meeles
Toomas Kall
144 lk
kõva köide

Toomas Kall on Arnold Rüütli elu jäädvustamisel pöördunud rahvapärimeste ja rahvaliku väljenduslaadi poole. Inimesed räägivad ju alati sellest, mida väljapaistvad tegelased teevad, või milliseid märke nende tulevatest ettevõtmistest võib taevast või looduses näha. Tegemist ei ole päris kindlasti Arnold Rüütli autoriseeritud ja faktitäpse elulooga, pigem rahvaloominguga, aga üks omamoodi nauditavad on mõlemad žanrid.

Arnold oli kaks kuud vana, siis olid hällist pilpad taga, kõik palakad ja lauad ja roobid laiali. Tehtud uus ja tugev, aga see old samal õhtul puruks ja poiss jälle kõige õlesasiga põrandal. Noh, roomas kuu, roomas kaks, kolmandal juba kõndis.

Siis oli selge, et see ei ole ikka tavaline poiss.

Seda üks Rootsi proua meile rääkis, proua Strööm. Tema oli old Stockholm Eesti Majas, kui Tunne Kelam ja Rüütel olid trehvand ühel ajal sinna. Söödi muidugi iadparemat. Aga Ignatsi Üülu põld siis veel kumbagi tund, oli läind küsind kõigepealt Kelami käest, et “Kuda see Arnold on ka?” Kelam kiitis Rüütlit, et vanasti oli kõva komu, aga nüüd on veel kõvem eestlane. Siis Üülu oli läind Rüütli juurde ja küsind, et “Kuda Tunne on ka?” Rüütel oli kiit ka, et “Muidu päris ia, aga soolakala, raibe, ajab janutama.”

Kirjutades on kõik võimalik

Marek Tamm

Tiit Aleksejevi “Valge kuningriik” on haaravalt kirjutatud romaan, mis viib lugeja tänapäeva Lääne-Euroopa suurlinnadesse ning 1980. aastate Afganistani sõjandril.

Raamatu tegelased on sõdurid ja saatkonnatöötajad, kes tegelevad kahepoolsete suhete arendamisega igasugusel tasandil. Samas ei ole see ainuüksi põnevusromaan.

See on lugu sündmustest, mis saavad alguse kahe Pariisi lähetatud diplomaadi kohtumisest ja mille lõpplahendus on määratud viieteistkümnenda aastast toimunud sõjast.

Tiit Aleksejev (sünd 1968) on hariduselt ajaloolane ning “Valge kuningriik” on tema esimene romaan.

Kuidas jõuab üks inimene romaani kirjutamiseni? Tean, et töötasid romaani kallal mitu aastat, seega oli selle kirjutamisvajadus peidus ilmselt üsna sügaval.

Ma olin seotud ühe lubadusega. Üldiselt tundub, et inimesed kirjutavad raamatuid kahel põhjusel: selleks, et kirjutada ja selleks, et oma nime esikaanel näha. Prantsusmaal on rida kirjastusi, mis on spetsialiseerunud romaanide väljaandmisele autori kulu. Autori kulu ja kirjadega, kui täpselt olla. Trükitakse sadakond eksemplari, mida saab sõpradele jagada ja kui veidi juurde maksta, siis pannakse mõni köide ka müüki.

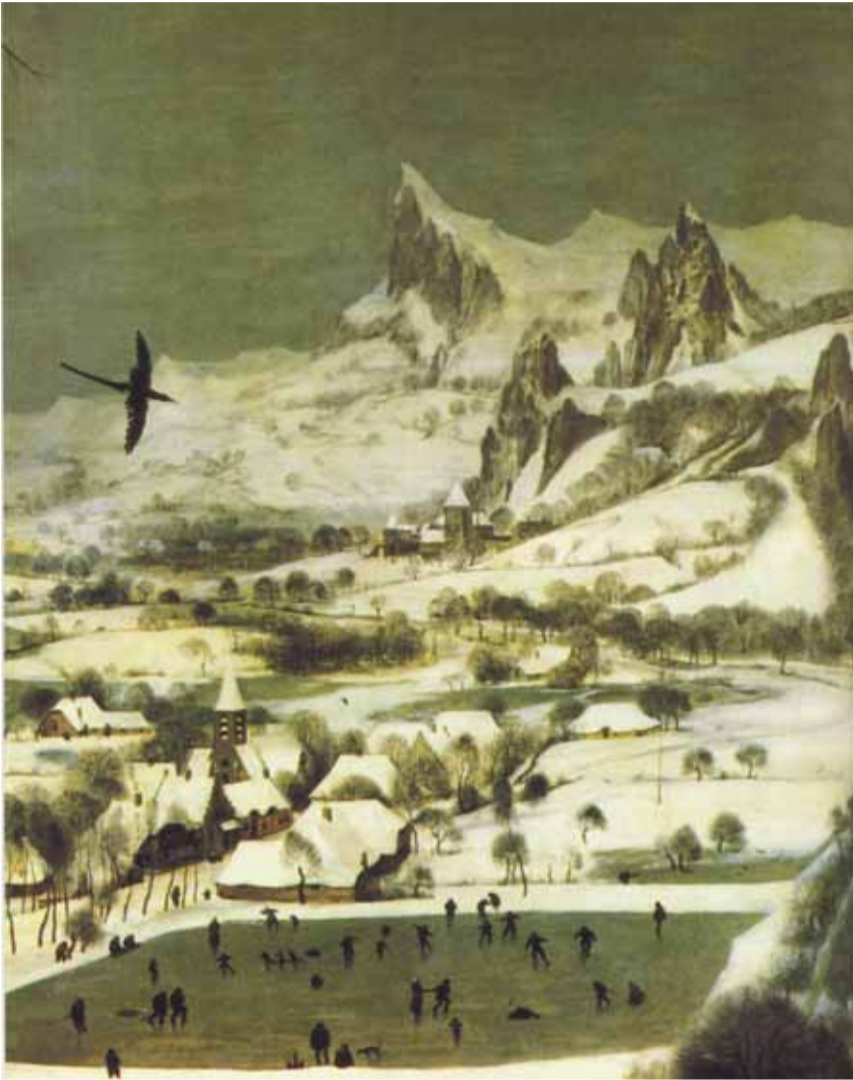
Võimalik, et selle taga on tõesti varjatud soov keevust otsida, mis on illusoorne, sest raamatute keskmine eluiga on iga sajandiga järjest lühemaks muutunud. Tänapäeval võib see kesta ainult pool aastat ja enamik tekste ei jõua mitte raamatukogudesse, vaid giljotiini alla – uutele tuleb ruumi teha.

Paul Valéry ütles kunagi, et ta kirjutab nõrkusest, *par faiblesse*, see vastus tundub tähelepanuväärne. Surematuse tungi rahuldamiseks võib läbi astuda mõnest suuremast antikvariaadist ja vaadata 1970.–1980. aastate kirjanduse riivleid, seal see surematuse on, vaikselt laiali laguneva tselluloosi kujul. Pärast sellist kogemust on hoopis rahulikud kirjutada.

Tavaliselt konstrueerime kirjutades endale silme ette nii-öelda ideaalse lugeja, kes mõistab kõiki meie kavatsusi ja eesmärke. Milline võiks olla sinu romaani ideaalne lugeja?

Selline, kel oleks mu romaani huvitav lugeda. Võime naudingut pakkuda on ilukirjanduse põhiline kriteerium. Ainult et nauding, mida me saame Boris Akunini lugedes, erineb sellest, mis võib tuleneda näiteks Marcel Schwobi tekstidest.

Kui mingi raamat üldse huvi ei paku, siis tuleks see käest panna: lugeja ei ole veel raamatuks valmis või raamat lugejaks. Teosest jääb enamasti meelde ainult emotsioon ja kui emotsiooni ei ole, siis ei jää midagi meelde. Ma liigitaksin “Valge kuningriigi” ajaviitekir-

Detail Pieter Bruegel maalist “Jahimehed lumes” (“Talv”), 1565.

janduse hulka ja kui see aitab aega viita, siis on kõik korras.

Oled romaaniteksti peitnud mitmeid vihjeid ja viiteid. Kas pead vajalikuks mõnele alltekstile lugeja tähelepanu juhtida või ei ole see vajalik?

Igal peatükil on oma võti, näiteks Afganistani osa puhul on selleks üks apokrüüfiline tekst. Aga ma jätaaksin nende avastamise lugejale. Lugeja on nagunii autorist targem.

Eesti kirjanduse üldpildis on su romaanil kindlasti rikas tunnetuslik väärtus, sest kirjutad inimestest, tegevustest ja kohtadest, mida seni on eesti kirjanikud vähe käsitlenud: diplomaatide eluilm, Pariisi linnaruum, Afganistani sõjatander jne.

Pariisist, Afganistanist ja saatkonnatöötajate eluilmast – tabav sõna – on eesti keeles tegelikult võrdlemisi põhjalikult kirjutatud. Diplomaatide *Umwelt*’i on avanud Jaak Jõerüüt ja Mart Helme. 20. sajandi lõpu Pariisi linnaruumi on kaardistanud Tõnu Õnnepalu. Afganistani sõja osas paneb märki maha Merle Karusoo “Misjonärid”, mis on tunnetuslikult võimas näidend ja vaevalt mul sellele midagi erilist lisada on.

Romaani tunnetuslikule väärtusele aitab kaasa kirjelduste täpsus.

Kirjelduste täpsus on oluline. Anti-Tuuri ütleb teoses “Kuidas kirjutada romaan”, et üksainus vigane detail ja kogu usutavus on läinud. “Talvesõja” tüüpi sõjaromaanis kindlasti.

Samas ei peaks töelevastavus kinnisideeks muutuma, ebausutav detail võib mingi ukse avada. Mõnikord võib

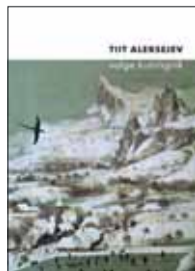
reaalsus tervikuna ebausutavaks muutuda. Nagu näiteks Akutagawa Ryūnosuke novellides, loed “Rashōmoni” või “Bambussalus” ja mõtled: selline asi ei ole ju võimalik. On küll, kõik on tõepärane, dekoratsioonid klappivad, taevast sinine ja rohi on roheline. Aga tumedad asjad on sealsamas kõrval. Käeulatuses. Neid ei ole näha, aga nende kohalolekut on tunda.

“Valge kuningriigi” viiendas peatükis, hetkel, mil Karl suundub sõjaaegse rühmakomandöri kohtuma, läheb reaalsus samuti nihkesse, Karl näeb olukordi, mis on võimatud ja inimesi, keda ta ei tohiks näha.

Ilmselt on enamus inimesi kogenud tunnet, et ümbritseva on midagi valesti, et maailm on kuidagi fookusest väljas. Seda seisundit võib kirjeldada ja tulemus ei ole kuidagi vähem täpne.

Kui ma kirjutasin Afganistani peatükki, siis uurisin seal võideldud sõpradelt: kas selline asi on võimalik? Aga selline?

Ühte neist tüütas see lõpuks ära ja ta ütles: tead, Tiit, sõjas on kõik võimalik. Hea vastus. Kirjanduses on ka kõik võimalik.

Valge kuningriik
Tiit Aleksejev
200 lk
köva köide

ilmunud

Väikese printsi tagasitulek
Jean-Pierre Davidts
Prantsuse keelest tõlkinud Marri Amon
80 lk
köva köide

Belgiast pärit Kanada prantsuskeelne kirjanik Jean-Pierre Davidts (sünd 1950) on kirjutatud selle raamatu, mõeldes kõigile neile, kes on lootnud väikese printsiga kunagi uuesti kohtuda. Lähtudes Antoine de Saint-Exupéry maailmakuulsate teoste lõpuridast, kus autor kutsus kõiki üles talle kirjutama, kui väike prints on tagasi tulnud, koostabki Davidts kirja Saint-Exupéryle, et jutustada oma ootamatust taaskohtumisest väikese printsiga. Autor satub merehädalisena üksikule saarele, kus teda äratav seesama tuttav hääl, mis hakkab oma tavapärasel kombel talle ühe kummalise nõudmisega peale käima.

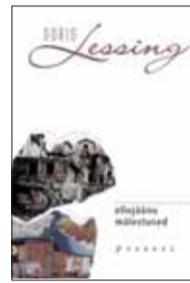
Väikese printsi lill on ikka sama uhke kui enne, ent Maa on vahepealsete aastate jooksul parasjagu muutunud ning väike prints seisab oma planeedil silmitsi uue murega, mis sunnib teda jälle planeetidevahelist reisi ette võtma.

Kontakt
Carl Sagan
Inglise keelest tõlkinud Kristjan Kannike
F-sari
380 lk
köva köide

Tuntud teadlase ilukirjandusliku teose keskmes on astronoom Ellie Arroway, kellest saab maaväliste sõnumite monitooringuga tegeleva kosmosekeskuse juht. Ühel päeval tulebki sõnum, mida suudetakse dešifreerida. Selgub, et Maale on saadetud kosmosesõiduki skeem. Järelikult ootavad maavälise tsivilisatsiooni esindajad, et see sõiduk ehitataks valmis ja varustataks maalaest meeskonnaga. Raamatu ainetel on valminud ka samanimeline film.

Nimeka astronoomi Carl Sagan (1934–1996) raamatud on loetuimad populaarteaduslikud teosed maailmas. Dr Sagan osales nii planeetide uurimises kosmosondidega kui ka maavälise mõistuse raadiootsingutes. Ta oli astronoomia- ja kosmoseeaduse professor Cornelli Ülikoolis, kus juhatas ka raadiofüüsika ja kosmoseuurimise keskuse juures olevat planetaaruuringute laborit.

Ellujäänu mälestused
Doris Lessing
Inglise keelest tõlkinud Krista Kaer
223 lk
köva köide

Doris Lessing on öelnud, et tegemist on tema esimese katsega kirjutada ilukirjanduslikku vormi valatud autobiograafia. Ta pole seadnud eesmärgiks esitada konkreetsete sündmuste kronoloogilist järjestust, pigem on tegemist katsega anda edasi üldistatud kogemust, milles põimuvad tihedalt erinevad liinid: mälestused lapsepõlvest, sotsiaalsed tendentsid, naise koht ühiskonnas, loominguühisloogia.

Romaani tegevus toimub Londonis, tsivilisatsioon on lagunemas ning minategelase, keskealise naise juurde tuuakse noor tüdruk Emily ja loom, kes on ühtaegu nii koer kui ka kass. Emily võib võtta kui peategelase noort mina, kelle arengut ja kasvamist ta jälgib. Keset ühiskonnas toimuvaid muutusi avanevad tema majas või mälus ukseid ja ta kandub minevikus toimunud sündmustesse ja paikadesse, mida ta mäletab.

Lennutunnid
Patricia Gaffney
Inglise keelest tõlkinud Piret Viilu
Sari “Varraku ajaviiteromaan”
344 lk
köva köide

Anna on kuusteist aastat oma tädi Rose'i vältinud. Kunagi armastas Anna teda rohkem kui kedagi teist, kuid armastus suri siis, kui Rose reetis Anna ja tema ema.

Paljude aastate järel naaseb Anna kodulinna, kus Rose peab ikka veel perekonna restorani. Selle põhjuseks on järjekordne reetmine – Anna saab armastuses valusasti kõrvetada ja soovib alustada uut elu. Rose näeb võimalust temaga ära leppida, sest just nüüd vajab ta hädasti Anna abi.

Õrnroosa
Erkki Tuomioja
Inglise keelest tõlkinud Riina Jesmin
352 lk
köva köide

Soome välisministri Erkki Tuomioja raamat kõneleb tema vanaemast Hella Wuolijoe ja tolle õest Salme Duttist, kes-kendudes iseäranis kummagi poliitilisele tegevusele ja Hella Wuolijoe osale Soome ajaloo olulistest sündmustest.

Hella Wuolijoe maine menükirjaniku ja eduka ärinaisena on jätnud varju tema poliitikurolli. Olemata küll kunagi kommunistliku partei liige, olid tal lähedased suhted Nõukogude Liidu salaluurega. Hella õde Salme Murrik põgenes 17-aastasena Moskvasse õppima. 1920. aastal sõitis ta Kominterni esindajana Londonisse, kus abiellus Rajani Palme Duttiga ja pühendus poliitikale.

Üks tore päev Võrus

Silva Tomingas

kirjastaja

Igal ajal on oma eellugu, ja nii on ka 17. mail Võrus toimunud TEA päevaga.

Eelmisel aastal pidas TEA kirjastus Tartu kultuurikonverentsil Võru Keskraamatukoguga plaani, kuidas väikestele ja suurtele võrokestele põnev raamatupäev korraldada. Esiialgu oli mõtte tuua Heljo Männi juubel Mõmmi-teemaliste raamatuillustratsioonide näitusega ka Võru ja teha samal ajal raamatulaat.

Kui Võru linnapea Ivi Eenmaaga tänavu kevadel kohtusime ja Võru raamatupäeva arutasime, sündis aga idee tuua Võru ka TEA koolisõnastike esmaesitlus, kaasata Võrumaa raamatukogud, koolid ja muud asutused.

Kui Võru naistevõitjad kuulsid, et lausa terveks päevaks Võrusse tulen, tekkis neilgi oma plaan: nad soovisid saada ettevõtlusalast konsultatsiooni.

Kell 6.10 Väljasõit TEA bussiga Tallinnast koos Mõmmi-lugude kunstniku Epp Margustega ja TEA peakunstniku Kalev Tomingaga. Teel jõuame läbi arutada, kuidas lastejoonistuste võistlust täpselt korraldada: Epp joonistab oma Mõmmi suurel molbertil, Kalev juhendab sel ajal iga last eraldi, mina loen Mõmmi lugusid ja luuletusi, et joonistajaid "soojendada". Mis on laste auhinnad? Kes on žüriis?

6.30 Hakkan koolisõnastike esitlust arvutis üle vaatama. Sõnastikud jooksevad hästi. Kas keskenduda inglise-estis sõnastikule, võõrsõnadele või hoopis prantsuse-estisele? Kreutzwaldi koolist on vist mitu inimest ja pean ette lugema ka Prantsuse Kultuurikeskuse tervituse.

8.30 Kontrollkõne Arvi Kesküla, TEA Lõuna-Eesti müügiesindajaga. Arvi on juba Võrus, paneb raamatukogus laata üles. Jah, prantsuse-estis ja võõrsõnade CD-ROM-id jõudsid õhtul Sonyst, need on kaasas.

9.30 Kontrollkõne Võru linna-

Nii valmib Mõmmi maja, mis on pildinäitusele koos veerandsaja teise pildiga.

valitsusega. Kõik korras. Ah et kellele meie üllatus on? Meil on mitu üllatust. Kolmele koolile.

10.00 Raamatukogus. Raamatuhuvilised uurivad juba uusi asju. Inga Kuljus, Võru Keskraamatukogu direktor pakub meile kohvi ja sooje pirukaid. Kisub kiireks. Epp ja Kalev lähevad joonistusvõistluseks valmistuma, mina jään laadakülaliste pärimistele vastama.

11.00 Avame Epp Marguste Mõmmi-sarja näituse. Algab joonistusvõistlus. Räägime lastega Mõmmist, üks on mõmmist just metsas näinud. Kõik on innuga oma pilti tegemas, kui järsku märkan, et ühel pisikesel tüdrukul on pisarad silmis: Mõmmi ei taha sama libedasti edeneda nagu Epul. Saadan Kalevi appi ja asi laabub. Üks lastest mureseb, kas tema Mõmmi silmad ei ole liiga suured. Ei ole, siis Mõmmi näebki paremini.

12.45 Žürii jagab välja autasud. Võitjad on Kristi, Getriin, Hanna Liisa, Eliisa, Sten ja Karel. Lapsed on teadlikud, mis on mis. Üks valib oma auhinnaks Mõmmi lugemiku CD-del, ütleb, et talle meeldib jutte just kuulata, raamatut on ta lugenud. Laste piltidest paneme üles näituse ja teeme ühe grupipildi koos Epuga ja Epu suurte mõmmidega – Mõmmi Mai ja Mõmmi Madisega.

13.10 Räägin Võrumaa raamatukoguhoidjatele nende seminaril paari sõnaga Mõmmi-teemalisest näitusest ja kutsun kõiki koolisõnastike esitlu-

Üllatus on seekord päris kopsakas – 25 uhiuut TEA koolisõnastikku igale kirjastuse välja valitud kolmele koolile. Inglise-estis koolisõnastikke võtab vastu Võru Kesklinna Gümnaasiumi raamatukogu juhataja Luule Puusepp (vasakul), üle annab Silva Tomingas (keskel) ning tervitab ja kaasa rõõmustab Võru linnapea Ivi Eenmaa.

sele. Siis olen Arvil abiks. Raamatuhuvilisi on palju. Jälle läheb kiireks: varsti algab esitus.

14.00 TEA koolisõnastike esitlus. Kõige tänapäevasemad, koos CD-ROM-iga. Kas saab ise sõnu lisada? Jah, proua linnapea, saab. Palun, mida soovite? *Grey literature*. Näete, CD-ROM-il ongi nüüd see, ise saate vaste panna, näiteid või kommentaare kirjutada... Jah, CD-ROM annab veel sadu võimalusi, sellepärast see ongi uue põlvkonna sõnastik. Näiteks kooli võõrsõnastikust leiata lisaks keemiliste elementide tabelile ka elemendi kirjelduse, avastaja

ja avastamise aja. Jaa, rooma numbreid saab automaatselt teisendada araabia numbriteks ja vastupidi nagu suures "Võõrsõnastikuski". Jaa, sõnastikud on värvilised ja pilditahvlid peaksid ka nooremaid abistama. See oli mõjus! Kingitused koolidele – kokku 75 sõnastikku – moodustavad aukartustäratava virna. Rõõmsatest nägudest aiman, et oli väga hea mõte teha esitus Võrus.

15.30 Võru linna vaatamisväärsused ja tulevik. Ivi Eenmaa juhatusel teeme Võrule ja selle ümbrusele suure ringi peale ja veendume, et pea kõikjal käib ehitus. Koreli oja on tundmatuse-

ni muutunud, kopad kraabivad maad, sinna tuleb tõeline puhkeala. Uuenenud keskpark torkab eemalt silma. Äsja renoveeritud spordihoone kõrvale tulevat veel ka ujula, kuid see on alles projekteerimisel. Kultuurimaja Kannel on lausa värskest renoveeritud. Kas uus raamatukogu ka paistab? Kümne aasta pärast kindlasti. Ausalt, Võru on justkui unest äratatud.

16.00 Väike lõuna. Räägime kiiresti ja läbisegi Võru linna tulevikust ja kultuurikoostööst. Ivi Eenmaa peab tõttama Põlvasse, mind ootavad kella viieks ettevõtjad. Jätame hüvasti.

17.00 Käsitöökeldris. Kuidas müüa, kuidas reklaamida, kuidas...? Vaatame kriitiliselt, mõtleme koos. Jaa, kampsunid ja käpikud tuleb tagakambrisse kolida, jaanipäev hakkab lähenema. Mõelge positiivselt, mis sest et üürileping muutub. Ikka, olge alati ja igal laadal nähtavad. Tuhat võimalust. Arutage omavahel ja koos sõpradega.

19.00 Jätan hüvasti tublide Võru ettevõtjate-naistega. Arutamise- ja plaanimistuhinas on tee jahtunud ja õunatort minust puutumata. Kas ma tõesti ei maitsegi? Muidugi maitseen, ja see on õhuline ja lihtsalt super. Hoiaime ühendust. Tulen suvel korra veel. Viige asjad ellu!

20.30 Põltsamaal kohtume Arviga, kes saab meie bussist suurema koguse koolisõnastikke. Jaa, iga päev on praegu kallis. Lapsed teevad eksameid, sõnastikke vaja. Esmaspäeval saad juurde.

22.00 Tagasiteel teeme kokkuvõtteid Võru päevast. Epp on kurb: kõik lapsed oleks pidanud joonistusvõistlusele auhinnad saama, kõik olid head. Epu kurbuse lõpetab kõne kodust: homseks on koolis vaja põll valmis õmelda, kui kaugel me oleme?

00.00 Jätame Epuga homseni. Homme arutame, kui kaua Karutaadi jõulukalendri illustreerimiseks aega plaanida. Ja mis saab Mõmmi unelauludega.

Ja tegelikult homme ongi täna, kui vahepeal veidi magada.

Kas TEAte?

Missugune on maailma enimmüüduid reisi juhtide sari?

Vastused saatke meile info@tea.ee või TEA Kirjastuse aadressile (Tallinn 10118 Liivalaia 28).

Õigesti vastanute vahel loositakse 1. juulil välja teatmeteos "Esimeste entsüklopeedia".

Võitja nimi avaldatakse TEA koduleheküljel www.tea.ee.

Õiged vastused "Kas TEAte?" mai-kuu küsimustele:

1) TEA koolisõnastike sarjas ilmub 2006. ja 2007. aastal kokku 13 sõnastikku;

2) neljavärvitrüüki illustratsioonid sisaldavad TEA koolisõnastike sarjas kakskeelsed sõnastikud.

Aedadest ja parkidest, kapriisidest ja unistustest

Marge Lupp

Eestlaste jaoks kipub park tähendama põlispuudega ja pisut laokile jäänud inglise stiilis mõisaparki. Meile meeldib mõelda, et uhkeid aedu rajanud aadlike kapriisid jäävad eestlaste kaine meele jaoks kaugeks.

Ilmselt satuvad paljud aiaomanikud pärast meie kirjastuse uue raamatu lugemist siiski kiusatusse teha oma koduaias midagi põõrast: "Aiad ja pargid" on paeluv ülevaade 50 eripalgelisest ning maailma kultuuriloos olulisest aias ja pargist, lisaks põnevad elulood aegade rajajatest, rohkelt kultuuriloolist teavet ja 300 illustratsiooni.

See raamat räägib inimlikust auhannusest ja soovist loodusele oma tahe peale suruda: idamaiste valitsejate kõrbesse rajatud aedadest ning sohu ja liivale rajatud Versailles'ist, kuubiku-

juliseks püüdnud puudest ja ülespoole voolavast veest.

See raamat räägib imetlusest, mis mõnikord on moonunud vihaks ja vaenuks: võluvast Vaux-le-Vicomte'i lossist ja pargist, mille omanik maksis kuninga kadeduse pärast oma vara ja vabadusega.

See raamat räägib võimukandjate omavolist: Villa Aldobrandini pargi purskkaevude jaoks kulus nii palju vett, et Frascati linna kaevud jäid kuivaks, sest suurejoonelise vetemängu ilu oli vürsti jaoks tähtsam kui linnaelanike heaolu.

See raamat räägib aga ka tarkusest eelistada üldsuse huve kildkondlikele: Central Parki pole kinnisvarahaide survest hoolimata kruntideks jagatud.

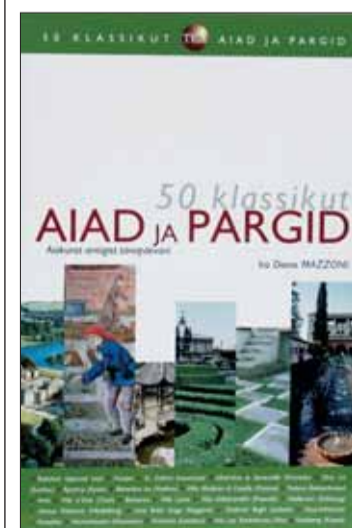
See raamat räägib teadmistejanust ja siirast huvist looduse vastu: Padova botaanikaaiast sai eeskujuks kõigile maailma botaanikaaedadele.

See raamat räägib armastusest ja leinast: Vicino Orsini rajatud Bomarzo aiast, mis on sündinud valust ja raevust armastatud naise kaotuse pärast, kus kirglikud tunded põimuvad ühes maailma mõistatuslikumas pargis.

See raamat räägib legendidest: mitte juhuslikult ei alga "Aiad ja pargid" looga Babüloni rippuvatest aedadest, imest, millest on räägitud läbi aastatuhandete, kuigi paljud skeptikud peavad Semiramise aedu vaid ilusaks looks, ei millekski enamaks.

Siiski ei alga lugu aedadest iidse Babülonis – see algab tuhandeid aastaid varem, hetkel, mil savannis seisev kütt nägi silmapiiril puud ja seadis oma sammud varjuandva rohelse poole.

Iga aed algab unistusest. "Aiad ja pargid" ongi raamat väga erinevate inimete unistustest ja nende elluviimisest läbi kolme aastatuhande.

Aiad ja pargid

Aiakunst antiigist tänapäevani
Ira Diana Mazzoni
Tõlkinud Maire Aigro
280 lk, kõva köide

Olla helilooja 20. sajandil

Virve Normet

Raamatupoodidesse on kirjastuse Koolibri väljaandel ilmunud uus raamat. Kaanepildilt vaatab meid varasematest Tubina-teemalistest väljaannetest tuttav ja stiilselt väljapeetud sinistes toonides mõtlik Eduard Tubin. Paljulubav number 1 viitab ühele põhjalikule kogumis- ja uurimistöole, sellele, et tulemas on ka kirjad number 2.

Rõhutan sõna uurimistöo, sest raamatusse süvenedes ei julgegi ma kinnitada, kumb osa on põnevam, kas autentsed Eduard Tubina kirjad, selles kogumikus kuni numbrini 212, aastatest 1929–1961, või raamatu koostaja Vardo Rumesseni kommentaarid kõikide kirjade juures.

Helilooja sõnade kaudu

“Eduard Tubin. Kirjad 1” on rõõmuks nii kirjandus- kui ka muusikasõpradele, aga ka neile, keda lihtsalt huvitab kultuurilugu. Helilooja, kogu oma ande ja natuuri monumentaalsuse juures, ent samas ka väga tavanimilikes dimensioonides, räägib seekord sõnade kaudu.

Suured süvapsühholoogilised ja maailmavalu probleemid on Tubin kätkenud oma muusikasse, elu oma valikute ja sundkäikude polüfoonias on tema helitöös lahustunud meditatsiooniks, lüüriliseks, draamaks. *Sõna* – seekord kirjad – seob meid kõiki aga Tubina kui inimesega. Ta tuleb meile lähemale ja muutub tahtmatult vahendajaks, kes avab ühe vaatenurga läbi terve ajajärgu eesti rahvuskultuuris.

Noore mehe valikute lugu

Kirjade adressaatide nimekiri on ulatuslik ja praegu, ajaloolises perspektiivis vaadelduna, ka aukartustäratav. Loetlen vaid mõned: Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Karl Leichter, Raimund Kull, Olav Roots, Endel Kalam, Vladimir Alumäe, Paul Keres, ja ikka ja jälle Erika Tubin – armastatu ja abikaasa.

Veelgi ulatuslikum, maailmakultuurilooline on nime register, kellest kirjad ühel või teisel moel juttu.

Kui ma ütlesin, et “Kirjad 1” on kultuurilugu ja muusikaajalugu, siis võin ma kogemata eemale tõrjuda neid, kes eelistavad raamatut *inimesest* teatmeteosele või ajalookogumikule. Ma rõhutan meelsasti, et see raamat on samavõrra ka ühe noore mehe kujunemislugu, enese maksmapanemise lugu, oma ande arendamise ja õiglaste enesehinnangute leidmise lugu.

See on noore mehe valikute lugu. Valikute ja nendest johtuvate tagajärgede lugu. Ja kõige selle kohal kõrgub *loovisiksus*, kelle ainus missioon siin elus on – *kirjutada muusikat*. See on romaan kirjad. Kirjad on vorm, kunstnik-inimene on selle sisu.

Koostaja kirg ja erapooletus

Raamatu esitlusel ütles helilooja poeg Eino Tubin, et sellise raamatu koostamist ei saaks usaldada perekonnaliikmetele: tahtmatult tuleks mängu mingi “tsensuur”.

Vardo Rumessen on oma tööd teinud ühtaegu kire ja erapooletusega.

Eduard Tubin koos abikaasa Erika Tubinaga oma kodus Stockholmi eeslinnas Hammarbyhöjdenis 1948. aasta paiku. Foto erakogust

Kirega materjali suhtes, armastusega Eduard Tubina kui helilooja vastu ja objektiivsusega, mis annab kogu teosele usaldusväärsuse. Kirjad on kronoloogilises järjekorras, numereeritud, dateeritud ja kommenteeritud.

Elu vaevad ja vintsutused

Siin on oma loomulikus järgnevuses kõige intiimsemad ja kirglikumad noore mehe tundekirjad, siin on rahamured ja esimesed pettumused kultuuriringkondade erapooletuses, probleemid oma teoste esitamise, kirjastamise ja müümise ümber, intriigid sõjaajal ajal nii Tartus kui Tallinnas, sõprussuhted kunstnikega, suhted, millest paljud jäid püsima aastakümneteks.

On elusaatus vaevad ja vintsutused, mille kaja ulatub vaid parimatele sõpradele saatetud kirjadesse.

Järg, “Kirjad 2”, mida ootame trükitud aasta jooksul, avab veelgi traagilisemaid läbielamisi pagulasaastatel Rootsis, taasrajatud suhteid kodumaaga, pingeid uuel kodumaal ja pingeid Eestis, ning – paratamatult – helilooja sügavaid sisepingeid. Ka haigust...

Ajastutunnetus

Vardo Rumesseni kommentaarid iga kirja järel, faktid, kuupäevad, selgitused, täpsustused, mõistete ja nime lahtimõtestamised nende kirjutamise

ajahetkest lähtuvalt – see on materjal, mis kõneleb tohutust, aastakümneid kestnud kogumis- ja uurimistööst ning harvaesinevast ajastutunnetusest. Raamatu 560 leheküljest on kommentaaride kogumaht vähemalt 150 lehekülge peenes kirjas! Lugeja ees avaneb järk-järgult tervik kui panoraamne pilt – *kuidas olla helilooja heitlikul 20. sajandil*.

Asjakohane on koostaja sissejuhatuse Eduard Tubina eluloost. Raamatu lõpus on registrid tema teoste nimekirjaga ja isikunimede loeteluga ning adressaatide elulooandmetega.

Eesti muusika ajalugu

Olen loomult raamatu-armastaja, eelistades omaette lugemise mõnu kõigile tänapäeva pakutavatele alternatiividele.

“Eduard Tubin. Kirjad 1” ei ole raamat, mille loed läbi ühekorraga ja käest panemata. See pakub naudingut, mõtetpidet ja imetlust paljudeks tundideks. Teatud mõttes on see isegi õpik eesti muusika ajaloost.

Lugejana ei saa ma lahti nukrustest, et nii erksa kunstnikunatuuriga ja aktiivne dirigent, nagu Eduard Tubin oli oma Tartu-perioodil, jääb pagulaseks sellest tööpõllust ja neist tegevmuusiku rõõmudest ilma.

Tema hobid ja reisimine ja mitmed

mugavused kompenseerivad nii mõndagi, ja see magus sõna v a b a d u s ...

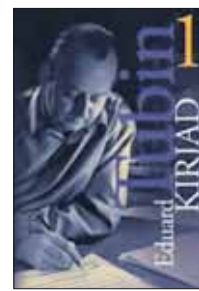
Aga ikkagi – mida tunneb ta hing? Ehk saame kirjadest aimu ka selles osas. Ja sellest, mis annab talle murdmatu loomejõu.

21. detsembril 1952 on ta kirjutanud Ameerikas elavale dirigendile Endel Kalamile: “Ilma u s u t a oma kultuuri jõusse kaob ja hävib igasugune rahvas, olgu võõral või omal maal.”

Lõpetuseks

Postsriptumina lisaksin: Olgu kiidetud see aeg, mil inimesed võtsid ette valge paberilehe, et selle taga mõelda oma sõprade peale, mõtiskleda nii oma elu kui maailma asjade üle.

Nad veetsid kirjutades tunde, elades välja oma hingeseisundeid, otsides täpsemaid ja väljendusrikkamaid sõnu. Teadmata, et neist kirjadest loetakse kord välja ajalugu.

Eduard Tubin. Kirjad 1

Koostanud Vardo Rumessen
Kujundanud Endla Toots
560 lk
kõva köide

Suvel lugemiseks

Siin on mõned soovitusel, kuidas raamatute abiga suve veelgi mõnusamaks, meeldejäävamaks ja põnevamaks teha.

Võta kätte:

Hendrik Relve “Põlispuud” ning sõida mööda Eestit ringi. Raamatus on toodud kaitsealuste ja muidu märkimisväärsete puude asukohad maakonniti koos

asjakohaste skeemide ja fotodega. See on suurepärase raamatu oma koduümbruse ja kogu Eesti looduse paremaks tundmaõppimiseks.

“Väike seksiraamat” ja veendu, et sa ei tea seksist sugugi kõike. Olenev mata sellest, kas oled algaja või kogemustega armastaja, kasuta suve millegi erilise tundmiseks, rõõmustades oma kallimat raamatust saadud uute teadmistega.

Vardo Rumesseni “Eduard Tubin. Kirjad 1” ja sõida Toilasse, jaluta mere ääres ja loe kauneid kirju, mille noor Tubin kirjutas oma kallile tüdrukule, hilisemale abikaasale Elfriide Saarikule.

Näidendikogumik “Klassi ja lavale” ja leia sealt meelepärast teatritükk, vali sõprade või pereliikmete seast sobivad osatäitjad ning lavasta üks etendus – nii osaled teatriaasta tegemistes.

Guido Kanguri “Elu on seiklus” ja õpi selgeks hispaaniakeelsed sõnad ja väljendid, valmista raamatus kirjeldatud retseptide järgi ehedat hispaania toitu. Vaata kauneid maastikke ja põnevaid elulilte ning unista Hispaaniareisist.

“Kihnu Virve laulud”, kuula CD-lt, kuidas Virve laulab, õpi sõnad pähe ja viisid selgeks ning sõida Kihnu. Otsi üles Järsumäe talu, küsi Virve käest autogrammi ja kui veab, laula koos Virvega.

DK Silmaringi Reisijuht “Peterburi” ja sõida Peterburisse (taas) avastama ajaloo- ja kultuuriväärtusi ning Neevalinna valgeid öid.

Fred Jüssi “Räägi mulle rebasest” ja mine metsa jalutama. Piilu igasse urgu ja puuõõnde ning mõistata, kelle kodu seal on.

“Pilatese harjutused” ja vormi oma luid ja lihaseid ning jälgi täiusliku vormi saabumist. Jälgi oma sõprade kehahoidu ja juhi nende tähelepanu fakteile, et Pilates annab regulaarsel harjutamisel hea rühi, nõtkuse ja tasakaalustatud kehatunnetuse.

“Nõmme vanadel fotodel” ja jaluta Nõmmel ning otsi endisel kujul säilinud kauneid ehitisi.

“Toidu valmistamine savipotis” ja üllata grilltoitudest küllastunud sõpru tõeliste hõrgutistega, nagu sinipis gratineeritud õunahakkliha ja sinine vikerforell.

“Lugemismängud” ja löika mängukaardid lahti. Õpi reeglid selgeks ja korralda lauamängude õhtu.

“Vahva jänes Tillu” ja loe lapsele ette, kuidas Tillu mardisante ehmatas, mis värvi peab olema WC põrand jne.

“Väike entsüklopeedia” on suur nii sisult kui ka vormilt

Arge laske ennast eksitada! Kui kuulete, et ilmunud on uus “Väike entsüklopeedia” (VE), siis teadke, et tegemist ei ole mingi väikese asjaga, vaid teatmeteosega, mille 1150 leheküljelt leiab 31 500 märksõna ja enam kui 4000 illustatsiooni. Teist nii suurt ühekõitelist algupärast üldentsüklopeediat pole eesti keeles seni ilmunud. Raamat on tuttava musta kaanega ja sobib ka oma formaadilt “Eesti entsüklopeedia” köidete kõrvale.

Kellele on “Väike entsüklopeedia” mõeldud?

Eelkõige neile, kellel ei ole veel ühtegi entsüklopeediat.

VE on universaalne teatmeteos, mille artiklid annavad vastuse paljudele igapäevastele küsimustele. Siit leiab mõisteid ja nimesid, mida lugeja kohtab kirjanduses, ajakirjanduses ja kooli õppekavas kõige sagedamini.

VE on teejuhiks põhjalikuma teabe juurde, mida võib leida nii erialaväljaannetest kui ka Internetist.

Samas on VE hädavalalik täiendkõide nende jaoks, kellel “Eesti entsüklopeedia” “must rida” riuilil olemas, aga kes on kogenud, et osa sellest väärtuslikust informatsioonist on vananenud.

Meenutagem, et “musta” ENE 1. köide ilmus juba 1985. aastal. VE-s leiavad käsitlemist sellised uued teemad nagu info- ja geenitehnoloogia, Euroopa Liit, NATO ja ka maailma riikides viimastel aastatel toimunud poliitilised ja majanduslikud muutused.

“Väike entsüklopeedia” on suurepärase kingituse koolilõpetajale.

Elus aitavad edasi ikka teadmised, mitte arvamus ja uskumus.

Haapsalu panoraam.

Haapsalu vanadel fotodel ja kaartidel

Mie üsnagi minevikuhuvilisel ajal on Eesti kirjastused välja andnud hulga vanade postkaartide ja fotode põhjal koostatud linnaalbumeid. Ja kuigi ka “Tervitusi Haapsalust” on eeskätt pildialbum, ei sisalda see üksnes postkaarte, fotosid ja nende allkirju. Siit leiab huviline ka lühiväljaande linna tekkimisest ning minevikust pärit huvitavatest vaatamisväärsustest.

Pildid on liigitatud teemade kaupa ja igale teemale eelneb tutvustus. Nii saame teada, millal avati tsariajal suvehooaeg ja kuidas see toimus, milline nägi välja Aafrika rand Eesti ajal ning kuhu tehti väljasõite. Kunstnik Endla Toots on oma nostalgilises kujunduses kasutanud ka sajandialguse linnaplaani, svitaja omaaegset kuurordikaarti ja postkaartide tagakülgi, mille ehedad kirjaread manavad

lugeja silme ette nende saatjad, olgu need siis Haapsalu linnakodanikud või siinset suve nautivad kohalikud või Peterburi supelsaksad.

Kahjuks mahtusid raamatusse vaid mõned meeleolukad kirjaread kaartide tagaküljelt. Siinkohal olgu ära toodud üks iseloomulik sõnum:

Alla Pertelile Peterburi

Haapsalus, 19. juunil 1908. a.

Saatja aadress: Gapsal, Holm

Saadan Laurale palju, palju tervitusi Haapsalu muda-rannast! Püherdasin ise täna esimest korda terwist otsides selles mudas. Küll oli mu vannis palju kõiksugu mere putukaid. Ja weel see aromaat! Brrr! Olljuženka ainult naeris minu üle. Istusin täna ainult kümme

minutit seal ja pärast niisama palju puhtas mere wee wannis, et muda pealt ära ajada. Haapsalu mere õhk mõjub minu peale uimas-tawalt, pea walutab. Olljuženka juures on hirmus hea olla. Точно мать родная.

Südamest Teie Lidia

Tervitusi Haapsalust
Greetings
from Haapsalu
Terveiset
Haapsalusta
Koostanud
Asta Veenpere
208 lk, kõva köide

Koostöö sõltub kirjastuse huvist

1. Milline on teie meelest praegu kirjastaja ja ajakirjaniku vaheline koostöö?

2. Kuidas võiks koostööd parandada?

3. Mida soovi(ta)te kirjastajale suveks?

Kätlin Kaldmaa (Eesti Päevaleht):

1. Erinevate kirjastustega on muidugi ka natuke erinevad suhted. Suuremad on agaramad, nende raamatud ja info tegemiste kohta jõuavad ajakirjanikuni kiiremini. Väiksemad kirjastused on tagasihoidlikud ja mõnda huvitavat raamatut on peaaegu võimatu kätte saada, see võib teinekord suisa detektiivioskusi nõuda. Tahaks kindlasti, et ka nende välja antud raamatud oleksid lihtsama vaevaga kättesaadavad, sest eelkõige oleme me ju huvitatud heast ja kvaliteetsest kirjandusest.

2. Nagu eelmisest vastusest järeldub, võiksid kirjastused kas või meiltsi endast märku anda, et tulevikus oleks lihtsam nendega koostööd teha. Hea oleks ka see, kui tähtsamate teoste ilmumise aeg oleks pikemalt ette teada, sest ka kirjandustoimetajad tahavad end ilmuvate raamatute osas kursis hoida ja see annaks aega ja võimalust paremini ette valmistada ning igale raamatule kõige sobivam arvustaja leida.

3. Suveks sooviks ikka hingetõmbeaega, puhkust ja meelerahu. Ja et oleks aega mõelda millegi muu kui töö ja raamatute peale. Koerale pai ja lapsele kalli teha. Kui energia endasse kogutud, veereb töö sügisel võlvuval ja kirjastamises nii vajalik intuitsioon, mille väsi-

Urve Eslas

mus ehk tukkuma pannud, hakkab jälle tööle.

Urve Eslas (Postimees):

1. Kirjastaja ja ajakirjaniku vaheline koostöö seisab kahel alusel, millest üks on infovahetus. Ajakirjandusliku informatsiooni iseloomust tulenevalt aga saab selle väärtust hinnata ajakohasuse, kiiruse ja täpsuse järgi.

Infovahetusega samavõrra olulised on inimesed ise. Inimlikkuse kriteerium on see, mida sageli infovahetuse varjus ei nähta, kuid ometi on see vähemalt sama tähtis. On kirjastusi, kellega on koostöö väga hea. Teiste kirjastustega soovin koostööd paremaks muuta.

2. Väikesed kirjastused võiksid julgelt teada anda, kui neil uusi raamatuid ilmumas on. See ei puuduta ainult kirjastuste liitu kuuluvaid kirjastusi, vaid ka teisi, kes sellest väljaspool. Sageli just väiksemad kirjastused jätvavad tagasihoidlikkusest info oma tegemiste kohta saatmata. Kuid saata tuleks ikka. Ajakirjanikud on info eest väga tänulikud.

3. Soovin, et suvel oleks neil võimalus mitte olla kirjastajad. Kas või lühikeseks ajaks.

Jaanus Kulli

Jaanus Kulli (SL Õhtuleht):

1. Kõik oleneb muidugi kirjastusest, aga meie väikeses konnatiigis ka eeldatavalt isiklikest suhetest. Enda kogemuste puhul julgen öelda, et kui kirjastus näitab piisavalt üles initsiatiivi (pommitab pressikatega, saadab tutvustamiseks raamatuid, kutsub esitlustele jne), siis ka kõige paadunud ajakirjanik viimaks paindub ning reageerib nendele signaalidele.

Küllap kõige efektiivsem värk on isiklik kutse raamatu esitlusele. Ajakirjanik on teadagi edev olevus ja kutse kõditab ta eneseteadvust.

SL Õhtulehe ajakirjanikuna on rõõm tõdeda, et ka paljude poolt kirjutatud tabloidileht tutvustab peaaegu igal nädalal uusi raamatuid, kusjuures erinevalt ennast kvaliteetlehtedeks tituleerivatest väljaannetest püüame me avaldada mitte kirjastuse annotatsioon, vaid ajakirjaniku hinnanguga lühitutvustusi.

Iseküsimus on, et raamatuid ilmub kordi rohkem kui selleks ajalehes ruumi ette nähtud ja kui siis viimasel hetkel ilmub puu tagant välja püha lehm ehk reklaam, mis raamatute tut-

Mele Pesti

vustamisvõime poole ära sööb, on kuri kaelas. Tutvustamisnurk lükkub järgmisse nädalasse, vahepeal aga on ilmunud juba uued raamatud ja nii võivad ülekohtuselt paljud väärt raamatud tutvustamata jääda.

2. Siin oma retsepti küll ei julge anda. Eks suuresti sõltu koostöö ikka kirjastuse huvist oma toodet reklaamida. Jällegi isiklike suhete, aga ka toimetusetöö pinnalt julgen öelda, et ennekõike on väga hea koostöö Eesti Raamatu, Tänapäeva ja Varrakuga.

3. Korralikult välja puhata, sest teadupärast tulevad pärast jaanipäeva kohe jõulud, mis on teadagi mis aeg. Ehk peakski uues rahvakalendis jõulukuu kui mitte ümber nimetatama, siis saama vähemasti teisegi nimetuse – raamatukuu.

Mele Pesti (Eesti Ekspress):

1. Ega ma teiste toimetuste kohta ju tea, aga Areenis käib see nii: kirjastaja saadab info, mis raamatud on ilmunud; toimetaja otsustab, mille vastu me huvi tunneme ja palub saata ühe eksemplari raamatust arvustaja tarvis. Mõnikord oleme lugenud ka lausa käsikirju, et

Kätlin Kaldmaa

olla operatiivsem, aga seda tuleb siiski harva ette.

2. Eks kirjastustel ole välissuhtluse osa erineval tasemel korraldatud. Enamik saadab regulaarselt infot ja pakub ka raamatuid arvustamiseks, aga mõnda peab ka pidevalt ise tagant utsitama. Toimetajale tundub loogiline, et igaüks peaks tähelepanu üle ainult rõõmustama (põrmustavat kriitikat ilmub meil ikkagi harva ja arvustus mõjub ikka veidi ka reklaamina), aga kõik kirjastajad ei jaga seda arvamus.

Pikemas plaanis tahaks soovitada aga hoopis kirjastustele omavahelise koostöö parendamist. Võiks õppida näiteks soomlastelt, kes koordineerivad omavahel veidigi, mis teosed välja hakkavad tulema. Siis ei juhtu selliseid turundusäpardusi, nagu meil mõnikord, et mitu kirjastust lasevad tõlkida sama raamatut või et feng shuid tuleb äkki korraga viiest kirjastusest.

3. Mis seal ikka, head suvepuhkust! Juunikuise seisuga on toimetaja lauaserval kõikumas ohtlikult kõrge raamatuvirm, suurem veel kui enne jõulu. Ehk tähendab see, et enne suvepuhkust avaldati kõik ära, mis sel hooajal veel plaanis.